

УДК 658.15

ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ЗАСАДАХ ВРАХУВАННЯ ПОГЛЯДІВ ГРУП ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ

С.В. Філіппова, д.е.н., професор

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Філіппова С.В. Оцінювання економічних показників діяльності організації на засадах врахування поглядів груп економічного впливу.

В статті наведено новітній підхід до стратегічного управління організацією, який базується на використанні теорії груп економічного впливу. Автор також аналізує можливості застосування розробленої ним схеми оцінювання економічних показників діяльності підприємства на підставі врахування поглядів різних стейкхолдерів.

Ключові слова: теорія збалансованих показників, стейкхолдер, система оцінок

Філіппова С.В. Оценка экономических показателей деятельности организации на основе учета взглядов групп экономического влияния.

В статье представлен новейший подход к стратегическому управлению организацией, основанный на использовании теории групп экономического влияния. Автор также анализирует возможности применения разработанной им схемы оценки экономических показателей деятельности предприятия на основе учета взглядов различных стейкхолдеров.

Ключевые слова: теория сбалансированных показателей, стейкхолдер, система оценок

Filyppova S.V. Assessment of the economic performance of the organization by taking into account the views of groups of economic power.

In the paper modern approach to enterprise strategic management based on using of stakeholder approach to building management system. The author analyses opportunities of application of scheme for evaluation of economic stakeholders based on consideration of stakeholder perspective.

Keywords: theory of balanced scorecard, stakeholder, rating system

В останні роки з'явилися нові концепції управління підприємством та його економічними показниками. Серед теорій, які набули значного поширення і використання яких ще знаходиться на стадії дослідження, є концепція збалансованої системи показників, сформована Р. Капланом і Д. Нортоном [1-3], та теорія стейкхолдерів, яка ґрунтується на узгодженні інтересів різних груп економічного впливу підприємства, розроблена Е. Фріменом [4-7].

Однак, залишаються невирішеними проблеми щодо оцінювання економічних показників діяльності підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Як в першій так і другій згаданій теорії аналізуються інтереси стейкхолдерів (груп економічного впливу) інших ніж власники підприємства. Серед груп економічного впливу підприємства виділяють споживачів, постачальників, працівників, громадські організації тощо. При застосовуванні збалансованої системи показників виділяють тільки дві групи економічного впливу підприємства, а саме споживачів (клієнтів) та працівників організації [1]. Суть теорії збалансованих показників полягає в розробці системи фінансових і не фінансових індикаторів для досягнення цілей організації. Завданнями такої системи є: оцінка діяльності не тільки з точки зору власника підприємства, але й інших суб'єктів, які мають відношення до його діяльності та на основі отриманої різнопланової оцінки удосконалюється тактика та стратегія організації. Таку систему використовують або вводять в дію значна кількість підприємств в США, в країнах Європейського Союзу та Україні.

Більш широке коло соціальних та економічних акторів пропонується використовувати в теорії стейкхолдерів [4-7]. Підходи до оцінювання економічних показників діяльності підприємства представлені в [8-10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

На сьогодні, залишаються невирішеними проблеми оцінювання економічних показників діяльності підприємства при врахуванні поглядів широ-

кого кола економічних та соціальних акторів, з якими взаємодіє підприємство.

Метою статті є формування підходів до оцінювання економічних показників діяльності підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження

На загал аналізування економічних показників діяльності підприємства на засадах врахування поглядів стейкхолдерів доцільно розпочати із аналізування факторів, які його визначають (рис. 1).

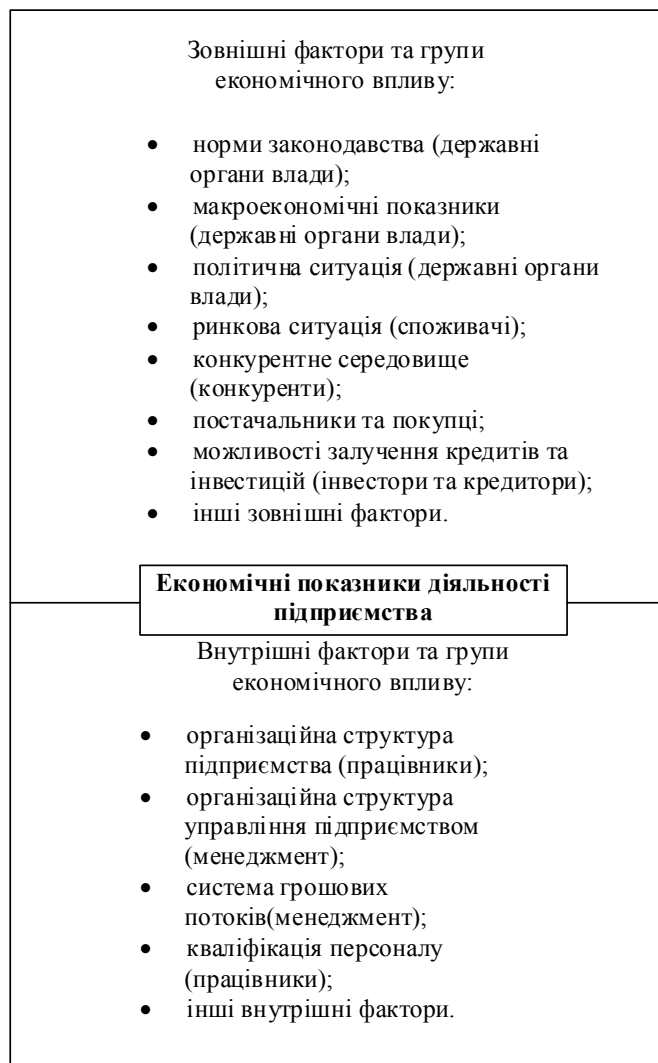

Рис. 1. Зовнішні та внутрішні фактори та групи економічного впливу, які впливають на економічні показники діяльності підприємства (розроблено на основі аналізування [8-10])

До факторів внутрішнього впливу та груп економічного впливу, які впливають на економічні показники діяльності підприємства можна віднести:

- організаційну структуру підприємства, яка впливає на рівень досягнення планових значень основних економічних показників та зумовлює взаємовідносини підприємства зі працівниками;
- організаційну структуру управління підприємством, яка впливає економічні показники діяльності підприємства через систему прий-

няття рішень менеджментом підприємства. Якщо ця система є неефективною або нерациональною (не забезпечує швидкого прийняття управлінських рішень, неефективні між особові комунікації), то вона негативно впливає на економічні показники діяльності підприємства;

- якість товарів і послуг, яке зумовлює взаємовідносини підприємства з споживачами. Цей фактор знаходиться під впливом ринкового попиту і відповідно, впливає на взаємовідносини підприємства з споживачами;

- систему грошових потоків підприємства. Їхня ефективність проявляється у вчасності грошових розрахунків з постачальниками організації, запобіганні довготривалого відпливу коштів;
  - характеристики персоналу підприємства, які мають ключовий вплив на досягнення ключових економічних показників діяльності підприємства. Вона безпосередньо впливає на всі внутрішні фактори;
  - інформаційне забезпечення підприємства, від якого залежать вчасність і достовірність інформації, яка використовується розрахунку ключових економічних показників діяльності підприємства.
- До факторів зовнішнього середовища та груп економічного впливу, що до нього належать, які впливають на економічні показники діяльності підприємства відносяться:
- норми законодавства які можуть сприяти обмеженню діяльності підприємства шляхом недопущення до певних видів ресурсів;
  - рівень основних макроекономічних показників, і, зокрема, взаємовідносини із ключовими державними органами влади;

- політична ситуація в країні, і зокрема стан взаємовідносин із ключовими державними органами влади;
- ринкова ситуація, і зокрема, стан попиту ключових потенційних споживачів організації;
- конкурентне середовище підприємства (наявність конкурентів та постачальників матеріалів та запасів);
- систему взаємовідносин з постачальниками і розповсюджувачів. У випадку близьких відносин із такими груп економічного впливу підприємство має змогу суттєвого покращення свої ключових економічних показників;
- можливості та умови залучення кредитів та інвестицій, що є фактором встановлення довгострокових відносин групами економічного впливу потенційних інвесторів та кредиторів;
- інноваційність ринку, на якому працює підприємство. Зазначений фактор визначається можливістю підприємства встановити довготривалі стосунки із університетами та іншими науковими установами.

Послідовність оцінювання економічних показників діяльності підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу, наведена на рис. 2.

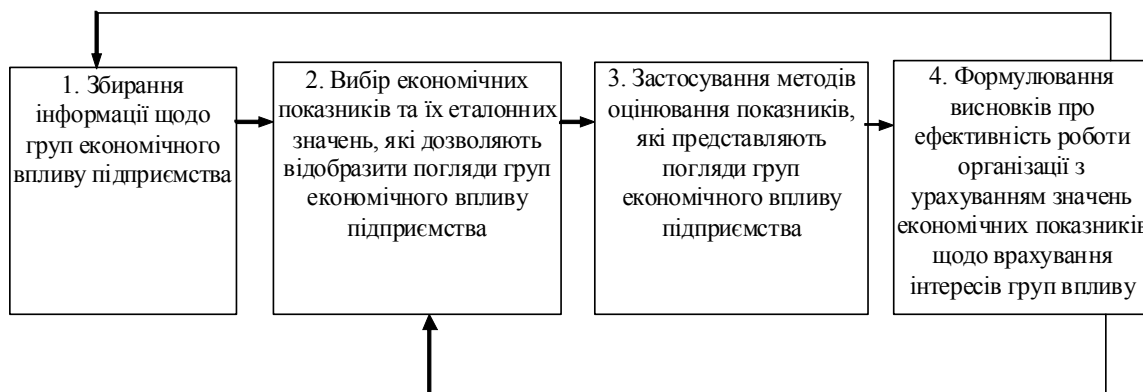

Рис. 2. Процес оцінювання економічних показників діяльності підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу (розроблено на основі аналізування [8-10])

На першому етапі оцінювання здійснюється збирання інформації необхідної для аналізування економічних показників підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу. Така інформація може бути як внутрішньою, так і зовнішньою.

Другий етап оцінювання передбачає вибір економічних показників та їх еталонних значень, які дозволяють відобразити погляди груп економічного впливу підприємства.

На третьому етапі оцінювання здійснюється вибір методу оцінювання економічних показників діяльності підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу. Існують такі методи [8-10] оцінювання вибраних економічних показ-

ників діяльності підприємства при врахуванні поглядів груп економічного впливу: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, метод оцінки ризику, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів, порівняльний аналіз та факторний аналіз, метод базований на застосуванні алгоритмів нейромереж тощо. Вибір методу оцінювання економічних показників діяльності в значній мірі залежить від групи економічного впливу, яка проводить оцінювання та її цілей. Зазначимо, що існуючі методи оцінювання економічних показників діяльності підприємства в більшості випадків дають можливість врахування цілей тільки власників підприємства при ігноруванні інтересів інших груп економічного впливу.

Четвертий етап оцінювання економічних показників діяльності підприємства з врахуванням поглядів груп економічного впливу передбачає формування висновків про ефективність роботи підприємства з урахуванням проведеного аналізу.

Розглянемо можливість застосування збалансованої системи показників та теорії стейкхолдерів для оцінювання економічних показників діяльності підприємства. З цією метою пропонується розглядати систему оцінки та управління фінансовим станом підприємства з трьох точок зору – менеджерів та власників підприємства, кредиторів, інвесторів та інших зовнішніх контрактних та контекстних груп економічного впливу, які включають споживачів, постачальників та громадські організації.

Вибір груп економічного впливу підприємства пояснюється такими міркуваннями:

- менеджери та власники організації здійснюють оцінку фінансового стану підприємства для аналізу його довгострокової прибутковості;
- врахування погляду кредиторів є важливим з огляду на необхідність отримання короткострокових кредитів з метою поповнення оборотних коштів організації. Зазначений підхід дає змогу підготувати підприємство до залучення таких кредитів;
- врахування погляду інвесторів дає змогу проаналізувати підприємство точки зору суб'єктів, які інвестують фінанси в функціонування організації. Такий погляд на економічні показники діяльності організації дає змогу впливати на його інвестиційну привабливість;

— погляд на економічні показники діяльності підприємства з точки зору інших контрактних та контекстних груп економічного впливу підприємства (постачальники, споживачі, державні органи влади). Необхідність аналізування специфіки діяльності підприємства такими групами економічного впливу визначається специфікою діяльності організації.

При цьому основна роль у розробленні стратегії управління діяльністю підприємства відведена менеджерам та власникам організації, що здійснюють управління фінансовим станом організації з урахуванням інтересів широкого кола груп економічного впливу.

Розпочнемо дослідження запропонованого підходу до оцінки та управління фінансовим станом підприємства з точки зору його власників та менеджерів. Цілями та показниками, які є найважливішими при оцінці фінансового стану менеджментом та власниками організації першочерговими цілями яких є максимізація прибутковості підприємства Типові цілі власників та менеджерів підприємства, наведені в табл. 1.

Цілі та пріоритети кредиторів при оцінюванні фінансового стану позичальника, представлені в табл. 2. Метою кредиторів забезпечення оптимального співвідношення прибутковості та ризиковості організації.

Потреба в оцінюванні економічних показників діяльності з точки зору потенційних інвесторів виникає у при довгостроковому залученні коштів. При такому підході важливим є таке аналізування співвідношення ризиковості та прибутковості можливої інвестиції, яке є прийнятним для потенційного інвестора.

Таблиця 1. Цілі оцінки економічних показників діяльності підприємства з точки зору власників та менеджерів організації

№	Цілі	Показники
1.	Максимізація прибутковості підприємства	Показники вартості підприємства
2.	Максимізація частки ринку	Частка ринку підприємства
3.	Максимізація обсягів продажу підприємства	Показники обсягів продажу продукції
4.	Забезпечення довготривалого розвитку організації	Показники ліквідності підприємства

Таблиця 2. Цілі оцінки економічних показників діяльності підприємства з точки зору потенційних кредиторів

№	Цілі	Показники
1.	Забезпечення достатнього рівня платоспроможності підприємства (підвищення рівня ліквідності підприємства, підвищення оборотності обігових коштів підприємства, зниження заборгованості організації)	Показники ліквідності підприємства; показники заборгованості підприємства; показники оборотності обігових коштів підприємства
2.	Аналізування прийнятного рівня ймовірності повернення позики підприємством	Ймовірність повернення позики підприємством
3.	Аналізування якості показників менеджменту	Якість менеджменту, рівень довіри, репутація підприємства

Таблиця 3. Цілі оцінки економічних показників діяльності підприємства з точки зору потенційних інвесторів

№	Цілі	Показники
1.	Досягнення високого рівня прибутковості підприємства	Показники рентабельності вкладених коштів, показники рентабельності підприємства
2.	Досягнення оптимального значення ризиковості інвестиції	Дисперсія, коефіцієнт варіації доходу та прибутку
3.	Досягнення оптимального співвідношення доходів та витрат	Порівняльний аналіз альтернативного вкладення коштів

Примітка: розроблено на основі аналізування [1-7]

При оцінюванні економічних показників підприємства з точки зору інших груп економічного впливу підприємства, їхні цілі оцінювання будуть визначатися специфічним аспектом взаємодії. Наприклад, для постачальників пріоритетом буде

вчасність оплати за поставлену продукцію, а для споживачів – якість поставленої продукції.

В цілому підхід до оцінювання економічних показників діяльності підприємства на засадах врахування поглядів різних груп економічного впливу наведено на рис. 3.

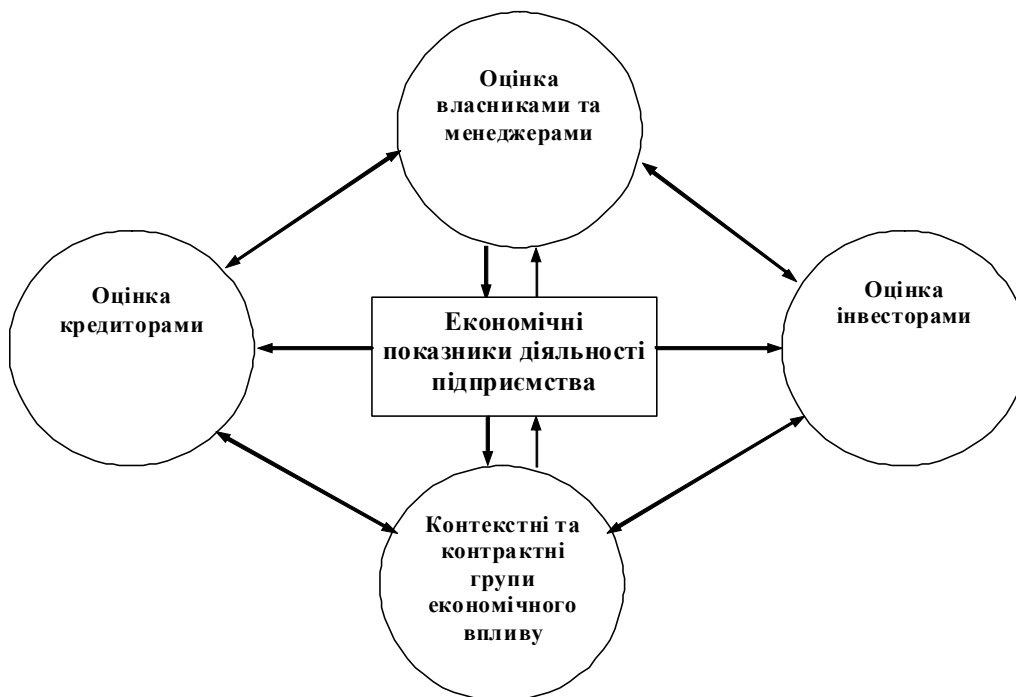

Рис. 3. Схема оцінювання економічних показників діяльності підприємства з позицій різних груп економічного впливу (розроблено на основі аналізування [1-7])

Баланс системи оцінювання економічних показників діяльності підприємства на засадах врахування вимог груп економічного впливу проявляється в урівноваженні цілей та можливостей розвитку організацію із достатністю отриманих фінансових ресурсів.

Висновки

Запропонований підхід до оцінювання економічних показників діяльності підприємства дасть змогу врахувати погляди широкого кола еко-

мічних та соціальних акторів. Застосування такої теорії на практиці дозволить удосконалити процес оцінювання економічних показників діяльності організації.

Наступним кроком в формуванні системи управління на засадах врахування інтересів стейкохлдерів є розробка принципів реалізації функцій менеджменту на підприємствах.

Список літератури:

1. Kaplan R.S. The Balanced Scorecard – Measures then drive Performance / R.S. Kaplan, D. Norton // Harvard Business Review. – 1992. – Vol. 70, № 1. – PP. 71-79.
2. Kaplan R.S. Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System / R.S. Kaplan, D. Norton // Harvard Business Review. – 1996. – Vol. 74, № 1. – PP. 75-85.
3. Хорват П. Сбалансированная система показателей как средство управления предприятием [Текст] / П. Хорват // Проблемы теории и практики управления. – 2000. – № 4. – С. 108-113.
4. Freeman R.E. Strategic Management: A Stakeholder Approach / R.E. Freeman. - Boston: Pitman, 1984. – 276 p.
5. Freeman R.E. The Politics of Stakeholder Theory: Some Future Directions / R.E. Freeman // Business Ethics Quarterly. – 1994. – Vol. 4, № 4. – PP. 409-421.
6. Donaldson T. The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications / T. Donaldson, L.E. Preston // The Academy of Management Review. – 1995. – Vol. 20, № 1. – PP. 65-91.
7. Frooman J. Stakeholder Influence Strategies / J. Frooman// The Academy of Management Review. – 1999. – Vol. 24, № 2. – PP. 191–205.
8. Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства [Текст] / К. Уолш ; пер. з англ. Л.Л. Лазебний. – К. : Всеуито ; К. : Наукова думка, 2001. – 367 с.
9. Прыкина Л.В. Экономический анализ предприятия [Текст] : учебник для вузов / Л.В. Прыкина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ ; ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 407 с.
10. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта [Текст] / И.Т. Балабанов. – 2-е изд., доп. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 208 с.

Надано до редакції 18.05.2013

Філіппова Світлана Валеріївна/ Svitlana V. Filypova

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Оцінювання економічних показників діяльності організації на засадах врахування поглядів груп економічного впливу [Електронний ресурс] / С.В. Філіппова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2 (7). – С. 235-240. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>